

KÄNSELSPRÖTET

Finlands Dövblinda rf.

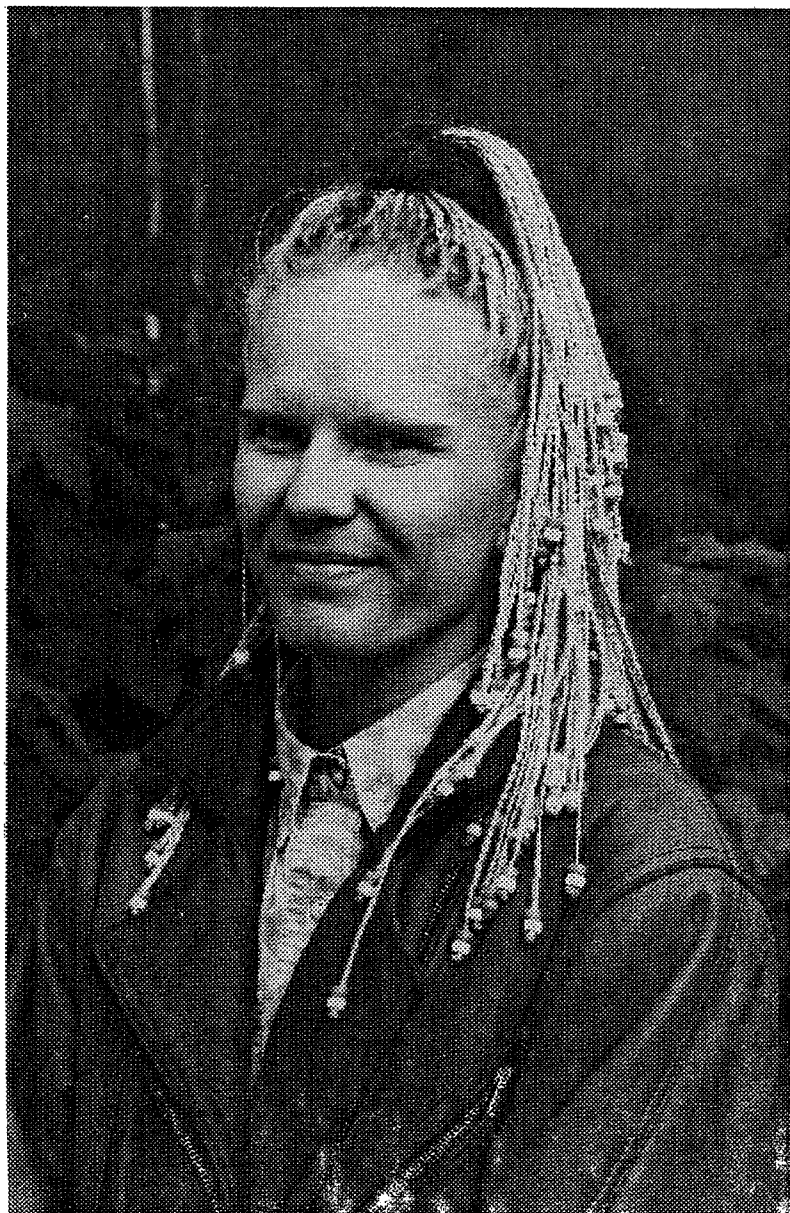

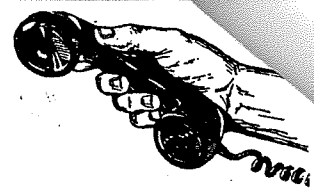
September 9/1997

**Eija Halonen:
– Livsglädje
ur arbetet**

**Barnen på kurs
i Jyväskylä**

**Jämlikestöd
– vad är det?**

Innehåll:

Ringrundan.....	2
Retinitis-föreningens temadag	
Ledaren: Medel till rehabilitering från kurser, Elina Lehtinen.....	3
I de hörsel- och synskadades rehabiliteringscentral	
Viktigast att lyssna till barnen.....	4
Ett mångsidigt resurscentrum....	6
Nytta och nöje av datorn.....	7
Eija Halonen:	
Livsglädje ur arbetet.....	8
Ledig bostad i Antinkoti.....	9
Russ känner musiken.....	10
Jämlikestöd är att vandra vid den andras sida.....	12
Ett dövblint barn i en vanlig klass.....	14
Nya ansikten.....	16
Svamptider.....	17
Skrivtalko: Dikter och noveller ur vardagen.....	18
Vem Årets skribent.....	18
Vilken är den bästa textstorleken.....	19
Studera datateknik.....	20

Pärbild: Eija Halonen, arbetstagarernas medhjälpare i Jyväskylä

Retinitis-föreningens temadag 27.9

Ringrundan nådde denna gång ordföranden för retinitis-föreningen **Seppo Jurvanen**. Vad har er förening i planerna för hösten?

– Vi håller just på att slutföra planerna för en internationell temadag, Retinikerna dag, i vilken vi är med för tredje gången. Denna dag firas årligen den sista lördagen i september, som i år är 27 september. Vi försöker vara framme i så många medier som möjligt: i tidningar, radio och möjligtvis i Tv. tanken är att sprida information om den ärftliga sjukdomen retinitis pigmentosa och om vår förenings verksamhet.

Till temadagen hör även ett Närs-tående-veckoslut i semesterhemmet Koivupuisto i Ylöjärvi, Tammerfors.

Retinitis-föreningens höstmöte hålls 8 november i Seinäjoki. Mötesplatsen är hotell Lakeus. Regionsekreteraren för Finlands Dövblanda rf. i Vasa Inga Lassfolk-Herler har lovat att komma och berätta om saker som hör till dövblandhet och om sitt eget arbete. RK

Medel till rehabilitering från kurser

Den senaste tiden har det allmänna diskussionsämnet varit det vackra vädret. På barnens sommarkurser önskas verkligen solen och detta år fick vi det verkligen. I Dövblindas rehabiliteringscentrum i Jyväskylä ordnades i juni en kurs för multihandikappade skolbarn. I augusti var det dags för Usher-skolbarn och hörsel- och synskadade elever i allmän utbildning.

Vädrtet gynnade verkligen båda kurserna. Under kurserna i augusti kunde vi t.o.m. simma i sjön. De flesta somrar har vattnet varit så kallt i augusti, att vi varit tvungna att ty oss till simhallen. På programmet för soomarkurserna faanns det igen många minnesvärda händelser. Många har rest med tåg eller flyg, men få har varit uppe med en luftballong. Nu är kursdeltagarna i augusti denna erfarenhet rikare.

Hösten har börjat i Jyväskylä med en kurs för tre små elever. varje elev har sitt eget individuella program.

Den största delen av tiden går åt till att lära sig dagliga erfarenheter. Barnens verksamhet planeras i samarbete mellan många arbetstagare, också föräldrarna är livligt med i planeringen.

Eftersom färdiga lösningar inte finns, föds idéer oftast som resultat av planering. Avsikten med kurserna är att stöda barnet, hennes familj och närstående så, att rehabiliteringen kan fortsätta enligt individuella planer på hemorten efter kursens slut.

Det går lättare att lära sig nya saker, när det är roligt att studera. Vi har många gånger märkt detta på våra kurser, när både kursdeltagarna och ledarna har haft lika roligt och alla som varit med lärt sig något nytt.

En uppfriskande höst åt alla läsare!

Elina Lehtinen

Chef för Hörsel- och synskadades rehabiliteringscentrum

Viktigast att lyssna till barnen

Anu-Liisa Rönkä

Det är lunchtid i Hörsel- och synskadades rehabiliteringscentrum. I matsalen är det en glad stämning. **Saara, Maria och Mikael** som är på kommunikationskurs, äter kålrotsbiff och leverlåda. Och lingongröt till efterrätt. Skötarna håller på att byta skifte. Morgonskötarna berättar åt kvällsskötarna om dagens händelser. Kvällsskötarna planerar programmet för eftermiddagen.

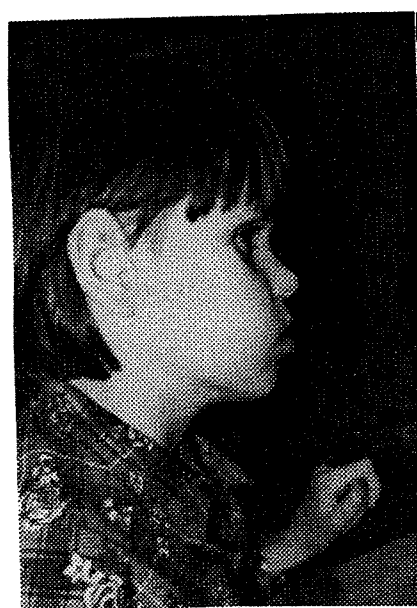
Saara, Maria och Mikael är multihandikappade barn. De behöver skötarnas hjälp till all verksamhet. Varje barn har därför två egna skötare var, som arbetar i skift. På nätterna jurerar en skild nattskötare.

Skötarna är klädda i kläder med glada färger, som väcker barnens uppmärksamhet. Matsalen är för övrigt full av färggranna dekorationer: i taket hänger en mångfärgad ljuskrona, i hörnet finns olika småföremål och på väggarna finns tavlor att beröra med olika material.

Och musiken ljuder. Saara går till madrasserna i hörnet för att lyssna till Jari Sillanpää. Flickan njuter av att lyssna på musiken.

När ett barn är multihandikappat, vet man inte alltid säkert, vad hon tycker om och vad ej. Barnen kan inte alltid uttrycka sina känslor tillräckligt klart.

– Var och en kan dock på något sätt uttrycka sig, säger skötarna **Sisko Hiironen, Heidi Naukkarinen och Sari Saarenketo.**

Saara på kommunikationskurs. (ALR)

Sisko, Heidi och Sari berättar. att i deras arbete är det viktigaste kanske att lära sig tolka barnens meddelanden och skapa en växelverkan med barnen: lära sig att känna barnens goda och dåliga tillstånd och skapa ett välmående av det.

I Rehabiliteringscentret är skötarna glada, när barnen stänger munnen och vägrar äta maten. Detta innebär att barnet inte gillar maten och att hon förmår visa det. Ju mera barnet visar sin egen vilja, desto större saker kan hon välja.

Äppelpirog och uteliv

På eftermiddagen är dt möte för arbetsgruppen för barnens rehabilitering. Varje barns egna skötare och husets andra arbetare som psykologen och rehabiliteringsledaren möts regelbundet för att diskutera barnens tillstånd, utveckling och rehabiliteringens målsättningar. Idag behandlas Mikael's tillstånd, och Saara som sköter om Heidi har möjlighet att baka en läcker äppelpirog i köket.

Till eftermiddagskaffet får vi alla pirog. Barnen äter nöjda av läckerheten. efter kaffet går barnen och skötarna ut. De tar en promenad i näromgivningen och ökar aptiten för middagen.

– Dagens program beror alltid på

barnens tillstånd, berättar skötarna. Inget görs med våld, men vi försöker ändå upprätthålla en någorlunda dagsrytm. Ingen får endast sova hela dagen.

Individuell rehabilitering

Åt varje barn planeras ett individuellt rehabiliteringsprogram. Barnens färdigheter bedöms, och man funderar vad hon mest behöver stöd med för tillfället. Specialterapi står till förfogande enligt behov. det kan vara t.ex. fysioterapi, muskterapi, talterapi eller t.o.m. ridterapi.

En vanlig vardag är fylld av verksamhet och stimuli. Ingen lämnas ens för en stund ensam och sysslös, utaan det är hela tiden något på gång: t.ex. lyssning till musik, gymnastik eller lek.

Saara, Maria och Mikael sitter vanligtvis i rullstol, men efter middagen är det dags för en stund med uppstående. Barnen står upp med stöd av ståendeanläggningar. Det krävs fysisk verksamhet av både barnen och skötarna, men alla sköter sina roller utan att gnälla. Efter detta får barnen gå i bubbelpoolen.

På kvällen somnar Maria först. Saara och Mikael ser på TV. Saara

sitter i ärtsäcksstolen och Mikael i famnen på sin skötare Sisko. Snart går Mikaelns ögon fast och pojken faller i en lugn sömn. Sisko bär honom till sängs. Saara, som ser nöjd ut, stannar ännu en stund framför TV:n.

Ett mångsidigt resurscentrum

Rehabiliteringscentret för Hörsel- och synskadade står till tjänst för hela Finland, och där finns samlat information och kunskap om dövblindhet.

– Vi delar ut information, vi är med och utvecklar tjänster och befrämjar forskningen på området. Vi har även ansvar för att själva utbilda oss hela tiden, berättar chefen **Elina Lehtinen**.

Rehabiliteringscentret ordnar kurser för dövblinda barn och deras familjer och för vuxna som fötts dövblinda. Det finns mångahanda kunder: från multihandikappade barn till gymnasister, som vill börja studera på universitet.

Centret utbildar också närvårdare, som arbetar tillsammans med dövblinda kunder på deras hemort.

Även rehabiliteringscentrets arbetstagare gör kundresor till hem på olika håll i Finland.

Viktig att upptäcka en skada i ett sinne

– Informationsarbetet är fortlöpande. Det är viktigt att upptäcka en syn- och hörselskada, så att de rätta människorna leder en till rehabilitering, säger Elina. Det utdelas information om rehabiliteringscentrets verksamhet och tjänster framförallt till sjukhus, andra organisationer och till arrangörer av tjänster för utvecklingshandikappade.

– Vad gäller multihandikappade barn, får ofta en skada på något sinne alltför lite uppmärksamhet. Barnets egna förmåga kan ej komma fram, om man inte vet att det har ett handikapp och man verkar utifrån det. Barnet kan inte lära sig om det inte får information på ett sådant sätt, att det kan ta emot den.

Det finns för tillfället ca. hundra kunder vid rehabiliteringscentret, men antalet ökar genom information och kontakter. Elina Lehtinen uppskattar den verkliga kundkretsen vara betydligt större.

Nytta och nöje av datorn

I de Hörsel- och synskadades rehabiliteringscenter används datorn till mycket. Med multihandikappade barn kan man t.ex. träna samarbetet mellan hand och öga med hjälp av dator. Hörsel- och synskadade som går i vanlig skola kan surfa i internet eller det världsomspännande datanätverket.

– Internet är populärt också på fritiden under kurserna, berättar mikrostödpersonen **Rauno Jäntti**.

Den Nordamerikanska ishockeyligan NHL:s hemsida är ett populärt besöksmål på Internet för finländska unga.

Information söks om inhemska spelare, egna hobbyn som t.ex. ridning och mycket annat.

Rauno lär unga använda dataprogram, som är bra hjälpmedel för hörsel- och synskadade. Till exempel med Ovi-programmet kan man läsa dags- och veckotidningar. Pstprogrammet och Rosa-texttelefonen öppnar diskussionskanalerna åt många håll. På kurserna används många dataprogram, med vilka man kan träna t.ex. gestaltning av ord.

För multihandikappade barn finns det en s.k. skåpmaskin i rehabiliteringscentret. En dator är placerad i ett svart skåp på ett sådant sätt, att man inte ser något annat intressant än dataskärmen. På skärmens yta finns ett elektroniskt fält, så att datorn kan användas genom att beröra skärmen. Man får skärmen i olika lägen, så att man kommer till den liggandes, i ståttällning eller sittande i rullstol.

Bilden förändras genom beröring

I skåpmaskinen används enkla program. Ett omtyckt sådant, är ett där bilden byts genom en beröring av skärmen.

– Det utvecklar en förståelse av orsak-verkanrelationen, säger Rauno.

Rauno tycker att datorn är ett bra hjälpmedel. Man kan träna olika saker med den, den är till hjälp vid kontakt med andra och den underlättar verksamheten.

– Men datorn är inget självändamål. Datorn får inte bli så viktig, att allt annat liv glöms bort, påminner Rauno.

Eija Halonen:

– Livsglädje ur arbetet

Anu-Liisa Rönkä

Eija Halonen är en ung dövblind som använder teckenspråk. Hon är hemma från Kajana, men bor nu förtiden i Jyväskylä. Hon verkar som medhjälpare för dövblinda i ett selsättningsprogram.

Som det första lägger man på Eija märke till ett glatt leende, som lyser upp ett vackert ansikte. Sedan märker man håret: långa vackra lockar är flätade till ett tiotal flätor, som är bundna uppe på hjässan.

Den 28-åriga Eija har hunnit med mycket i sitt liv. Hon har studerat till städerska och arbetat förutom som städerska också som kontaktassistent, barnsköterska och nu som arbetstagarnas medhjälpare. Hon säger att hon alltid klarat sig bra i arbetslivet.

– När jag först började jobba, kunde arbetskamraterna inte teckenspråk. Jag var tvungen att kommunicera på något annat sätt.

Småningom lärde jag arbetskamraterna några tecken.

För tillfället arbetar Eija i ett yrkesrehabiliteringsprojekt, som arrangeras av Arlainstitutet för invånarna i Antinkoti i Jyväskylä. Med projektets hjälp kommer dövblinda från Antinkoti i kontakt med arbetslivet. Arbetsplatser har fått på olika ställen: pensionärshem, butiker, en stearinljusfabrik, storkök, posten och många andra ställen. Den som deltar i projektet får pröva på olika arbeten och får således reda på vad hon tycker om och vad som passar henne.

Jag vill lära mig mera och mera

Som arbetstagarmedhjälpare går Eija till arbete med de som sysselsätts, eftersom de inte klarar sig själva på arbetsplatsen. Eija fungerar som stöd och vid behov som ledare.

– Jag trivs i detta arbete. Jag har

sedan födseln träffat dövblinda och fått mycket information om t.ex. autism. Min motivation att lära mig mera växer hela tiden, berättar Eija. Eija har också sett de sysselsatta trivas i arbetet. Eija anser att arbete ger livsglädje och omväxling.

– Man behöver inte sitta ensam hemma, utan man kan träffa andra människor och få yttre kontakter.

Tvåspråkighet nyttigt

Eija är hemma från ett hem där det användes teckenspråk. Familjens fader var döv och modern dövblind. För Eija är det också viktigt att behärska finska språket, så att hon kan diskutera med människor på arbetet och annanstans där teckenspråk inte används.

– Jag är min gudfar tacksam, som lärde mig finska. Jag kan lätt läsa från läpparna, läsa och skriva.

Eijas livskumpan är en marockansk man, som är döv. I deras hem blomstrar två kulturer sida vid sida: den finländska och den marockanska.

– Båda kulturerna syns t.ex. i inredningen och i maten. Till den marockanska kulturen hör att äta sent på kvällen eller t.o.m. på natten, skrattar Eija.

– Jag lär mig mycket av min man och får mycket stöd. Med hans hjälp vågar jag delta i olika saker.

En ledig bostad i Antinkoti

Antinkoti är de dövblindas servicehus i Jyväskylä. Där bor för tillfället åtta multihandikappade dövblinda. En bostad är nu ledig. – Man väntar en villig invånare till bostaden, berättar ledaren **Raija Vihervirta**.

Alla invånare är med i Arlainstitutets rehabiliteringsprojekt för yrkessysselsättning. Det har samma mål som servicehuset: bli självständig, ha kontroll över det egna livet och den egna verksamheten.

– Här får man stöd enligt de personliga frädigheterna, säger Raija Vihervirta.

Förutom att invånarna är sysselsatta utanför huset, gör de små handarbeten i servicehuset. I Antinkoti finns det också möjlighet att utöva annat handarbete, från kompostpåsar till pappersrosor. På fritiden görs utflykter och man deltar i olika evenemang.

Servicen är på teckenspråk men även andra kommunikationssätt används.

– Vi använder bl.a. pictobilder och kroppsspråk, som förstärker teckenspråket.

Russ känner musiken med sin kropp

Anu-Liisa Rönkä

Musikspecialisten **Russ Palmer** träffade nyligen sin vän. Männen hade för avsikt att spela tillsammans. Vännen fick dock inte sin gitarr stämmd som Russ' gitarr.

– Låt mig försöka, sade Russ och stämde sitt eget instrument likadant som sin väns gitarr.

– Russ, hur gjorde du det? Du är ju döv!, förvånade sig vännen.

Den hörsel- och synskadade Russ Palmer stämde sin gitarr som alltid: han känner ljudets vibrationer och vet när instrumentet vibrerar rätt.

Russ har varit svårt hörsel- och synskadad ända sedan födseln. P.g.a. Ushers syndrom har Russ för tillfället lite hörsel kvar på den låga frekvensen och en smal rörsyn. Russ har alltid haft musik omkring

sig, då fadern i familjen är musiker och sångare. Hemma hade de piano, som Russ började spela som tioåring. Han hörde de låga ljuden på pianot och kände vibrationer med sin kropp. Efter piano följde gitarr, elorgel och kontrabas, som Russ lärde sig för att få spela i skolorkestern.

Det viktigaste är njutningen

Framför rytmmaskinen och elorgeln som var utrustad med fotbasso höll Russ på att glömma, hur musik spelas med noter. Han började improvisera. Han utvecklade flera rytmer i sina melodier och ökade klangen för att få ett fylligt och varmt ljud. Denna teknik tillfredsställde inte alla.

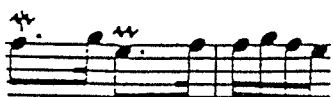
– Detta är inte det som står i noterna, sade pianoläraren åt Russ.

– Men detta är vad jag tycker om, svarade Russ.

Numera spelar och komponerar

Russ troget enligt sin egna stil. Garantin på kvaliteten är njutningen – det som är det viktigaste i musiken. Musiken kan skapa glädje, fungera avslappande och aktivera. Musiken kan ha en oerhörd kraft att beröra människan. Russ har en flicka, som han träffade på ett vårdhem för multihandikappade barn i Norge, som exempel.

Russ var i Norge för att ordna och undersöka musikterapi i Aks Hjemmet For Dove-hemmet för döva. Där fanns en svårt handikappad flicka, som man inte fick någon kontakt med. Russ började med musikterapi för flickan. Det skedde i ett speciellt musikkänsligt rum, där musiken förmedlas genom element som är under golvet som en vibration för hela kroppen.

Kontakt genom musiken

Flickan gillade musiken från första början. Hon började le och vifta med händerna.

– Snabbt fick jag kontakt med henne med tamburinens hjälp. Flickan slog på tamburinen, när musiken ljud. Det var redan mycket, då vi inte tidigare hade haft någon kontakt med henne, berättar Russ.

Russ, som är född i England, fortsätter sitt arbete med musikterapi i Finland. Livskumpanen Riitta Lahtinen och stidierna håller honom kvar här. Russ har avlagt – troligen som den enda dövblinda i världen – en kurs i musikterapi i Sibelius-Akademien. Han har just utvalts till en tre år lång fortsättningskurs i musikterapi i Sibelius-Akademien. Med kursen blir Russ fullständig musikterapeut.

Russ föreläser om musikterapi i många länder. Han höll nyligen flera föreläsningar i Madrid på den internationella konferensen för dövblindearbetstagare. Den flitiga mannen arbetar också fortlöpande med egna forskningsprojekt.

Russ hoppas, att så många dövblind och döv som möjligt skulle kunna njuta av musik i sitt vardagliga liv.

– Många har inte fått möjlighet till det, och har inte vetat, att det är möjligt, tror Russ.

För många kunde musiken erbjuda helt nya upplevelser och ge krafter i svåra situationer och glädje i det vardagliga livet.

Jämlikestöd är att vandra vid en annans sida

Raili Karisaari

De dövblindas första skolningsdagar för jämlikestöd hölls i Helsingfors i början av juni. Med var tio dövblinda. Utbildare var utbildningssekreteraren vid Kynnys rf. **Gunilla Sjövall.**

På kursen gick man igenom grunderna för jämlikestöd och möjliga problem som hör till verksamheten. En viktig del av kursen gick igenom rollerna för den som stöder och den som får stöd. Man undersökte t.ex. stödgivarens roll i förhållande till hjälpbehövaren och, vilka krav uppgiften ställer på stödgivarens personlighet.

Vad är jämlikestöd?

Jämlikestödverksamheten är frivilligt arbete utan lön. Utgångspunkten är likadana livserfarenheter hos stödgivaren och hjälpbehövaren, och de underlättar uppkomsten av en enighet. I praktiken innebär det, att en dövblind hjälper en annan dövblind.

Eftersom stödgivaren och hjälpbe-

hövaren har liknande erfarenheter, behövs allting inte förklaras. Kunden är även i en jämlik situation med hjälparen, då problemen är liknande för båda.

Stödgivarens viktigaste medel är hennes egen personlighet. Hon måste först vara Du med sig själv och sitt handikaapp. En person kan inte som jämlik möta en annan och stöda denna, om hon inte har accepterat sin egen livssituation.

Vad är jämlikestöd inte?

Jämlikestödverksamheten ska inte blandas med stödpersonverksamheten, fastän båda baserar sig på frivilligt hjälparbete. Stödpersonerna fungerar som vänner åt handikappade, men de saknar ofta en personlig erfarenhet av att bli hjälpt. Dock är stödpersonverksamheten mycket viktig i de handikappades servicesystem.

Jämlikestödverksamheten ska inte heller blandas med jämlikerådgivning, som är professionellt lönearbete.

Seija Troyano

Jämlikerådgivarens uppgift är att hjälpa och ge råd åt sin kund i olika officiella sammanhang med hjälp av sin utbildning och sin erfarenhet som handikappad. Jämlikerådgivarens utbildning räcker sju månader.

Seijas erfarenheter

Vid Finlands Dövblinda rf. började vänverksamheten år 1990. I november ordnades den första kursen och i den deltog tio dövblinda, bland dem också **Seija Troyano**.

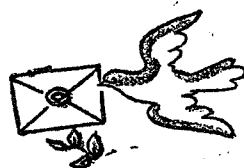
– Då pratades det om vänverksamhet, men idén var den samma; jämlikestöd är att vandra sida vid sida inomraamen för de egna resurserna och färdigheterna. det är även frivilligt, förtroendefullt, jämlikt, man delar på gemensamma erfarenheter och lär av dem, berättar Seija.

– Som en stödgivare kan jag möta en annan dövblind. Jag kan dra

nytta av min egna livserfarenhet när jag möter en annan människa, som kämpar i början av en ny situation. eller helt enkelt behöver någon som lyssnar.

Som stödgivare kan jag vara till hjälp på många sätt: med någon utbyter jag tankar och erfarenheter brevledes. Någon annan ringer, en tredje vill diskutera på läger. Någon bjuder en hem, någon annan kommer hem till mig för att prata. Jämlikestöd kan jag också ge genom att informera: någon hör och får uppmuntran i sin egen situation.

– Att utveckla jämlikestödverksamheten är en ny utmaning för dövblinda, som är verkligt intresserade av verksamheten. Jag tycker att det är givande och meningsfullt att delta i verksamheten. Det känns bra att vandra en stund vid någons sida och dela på erfarenheterna, uppmuntra.

En dövblind man vill brevväxla med en kvinna som använder teckenspråk. Vänliga svar kan skickas till Känselförståelsens redaktion under namnet "Brevvännen".

Ett dövblint barn i en vanlig klass

Nancy Hartshorne

Artikeln är en förkortad version av en artikel i en engelskspråkig tidskrift Deafblind Education, som behandlar utbildning av dövblinda. Artikeln ingick i nummer 19 januari-juni 1997. Tidskriften utkommer i Storbritannien. (Översättning ALR.)

Vår son Jacob är åtta år. Han har en försvagad hörsel och syn. Han går för tillfället på andra årskursen i ett vanligt låstadium nära vårt hem.

I Storbritannien går alltfler dövblinda barn i skola tillsammans med icke-handikappade kamrater. Målsättningen med en sådan integrerad undervisning är först, att barnet lär sig färdigheter, som det har användning för i samhället. Motsatsen är att lära sig saker, som bara är nyttiga i en särskild grupp. Den andra målsättningen är att barnet socialiseras i sin egna naturliga omgivning.

Vi värderar livet i en vanlig omgivning och sysselsättningen, och vi hoppas att vår pojke kan ta del i det. En utbildning i en vanlig grundskola känns som en bra början på denna väg.

I utbildningen av dövblinda bör man beakta tre saker: kommunikationsfärdigheter, rörelseförmåga och ett funktionellt undervisningsprogram. Ett funktionellt undervisningsprogram innebär, att personen undervisas i vardagsfärdigheter, d.v.s. sådana färdigheter som personen behöver för att klara sig självständigt i världen.

den dövblinda kan till exempel träna sin finmotorik genom att sortera post i postlådor eller duka borden vid mattid i skolan. Dess är nödvändiga färdigheter, och anses som nödvändiga arbeten i samhället. de befrämjar även socialiseringen med andra barn.

Detta för in på den fjärde saken, som jag skulle vilja tillägga på lis-

tan: de sociala färdigheterna. Vänskapsband är viktiga för Jacob. Dagens lekkamrater är de människor, som blir vårt samhälles ledare och som kan hjälpa honom, lära honom och anställa honom. De är också de människor, som han även i fortsättningen socialiseras med.

I ett gemensamt program ryms olikhet

Hur förenar vi då alla dessa saker i en integrerad undervisning? Jacob får allt det stöd och de tjänster, som han skulle få i en specialklass. Han har en heldagsassistent, som fungerar som tolk och underlättar socialiseringen med andra. Jacob har varje dag tal- och hörövningar med en speciallärare.

Jacob deltar i gymnastiktimmarna med sina klasskamrater och får fysioterapi vid sidan om. Under skollunchen får han specialterapi som hör till ätningsfärdigheterna. Han har rast som andra barn, och han deltar i musik- och konsttimmarna. Han får kommunikationsledning av sin assistent hela dagen i en funktionell omgivning.

Allt detta kan låta kaotiskt, men Jacob följer ett dagsschema, som han är nöjd med. Det att han måste röra sig omkring i skolbyggnaden hela

dagarna, är en bra gymnastikövning.

problem kan uppkomma, om de andra eleverna gör väldigt teoretiska uppgifter i klassen. Men problemen kan lösas. När de andra skriver uppsats, kan Jacob träna att skriva sitt namn eller sitt namns första bokstav.

Ett program som det här kräver mycket planering, och det är inte alltid lätt. För att lyckas är det viktigt, att alla professionella som deltar i utbildningen är intresserade och med i planeringen. Man kan inte överbetona betydelsen av samarbetet i denna grupp.

Man måste ha vänner

Det är viktigt för barnet att också ha jämnåriga vänner. Vännerna hjälper barnet att socialiseras i en vanlig omgivning. Jämnåriga barn förstår också varandra bättre än vad vi vuxna många gånger förstår våra barn.

Som sagt, vår erfarenhet av Jacobs skolgång i en vanlig klass är inte alltid lätta. Allt förlöper inte alltid såsom vi vill. Men vi tror, att om vi bara fortsätter att arbeta mot ett idealiskt program. så förbättras sakerna fortlöpande.

Nya ansikten

– **D**et känns som om jag skulle ha kommit hem. Många saker är bekanta från förut; arbetskamraterna, kunderna, vardagsrutinerna, kons-taterar den nya regionsekreteraren för Nyland **Pirjo Neuvonen**.

– Har ingenting förändrats under den tid du var borta?

– Nå, jo. nu finns det också nya saker: datorer har kommit, centralbyrån har förnyats.

Pirjo började sitt arbete i början av september: Hon har fungerat som regionsekreterare för Kouvola åren 1987–92. Efter det arbetade hon i Åbo på ÅUCS som rehabiliteringsledare.

– Denna tid har gett alldeles nya erfarenheter och inblickar i regionsekreterarens arbete. det viktigaste jag lärt mig är betydelsen av samarbete mellan olika parter. Jag inser hur viktigt det är att sprida information om handikappades problem och behov. Jag tror, att jag kan fungera allt effektivare för mina kunder nu.

Pirjo är hemma från Pieksamäki, men berättar att hon bott omkring i Finland, och huvudstadsregionen är inte heller främmande.

– Den vackra Auraån och de trevliga människorna i Åbo saknar jag, säger Pirjo. RK

Heikki Majava och Pirjo Neuvonen

Organisationssekreteraren **Heikki Majava** började jobba på centralbyrån efter att ha arbetat 2,5 år vid Helsingfors universitet med olika uppgifter och på olika vikariat.

Heikki blev intresserad av teckenspråk i början av 90-talet, han gick flera kurser i teckenspråk och utförde sin civiltjänst i Åvik. Efter det jobbade han på Marjaana-hemmet.

– På dessa platser bekantade jag mig med dövblinda och dövblindhet, berättar Heikki.

Heikkis far, Kalevi Majava, var blind och mycket aktiv i föreningen för synskadade i Lappland.

– Kanske några dövblinda kommer ihåg honom, gissar Heikki.

Heikki är 33 år gammal. Han är gift och i familjen finns en 14-årig dotter, Nadja.

– Samt en stor flock av olika gnagare som husdjur, skrattar Heikki. På fritiden läser Heikki mycket och tycker om att gå runt i antikvariat och gräva i hyllorna efter fynd. ALR

Svamptider

Anu-Liisa Rönkä

Svamphösten har särskilt varit stensoppens tid. De har kommit upp på ytan i stort antal från och med början av augusti. Om slutet av hösten är fuktig, kommer det att finnas en riklig skörd av senhöstsvampar: trattkantareller, gul-, strimmig- och blåmusseroner, trattskevlingar och bkörksvanpar.

Svampskörden är denna höst ojämn. I Savo och Södra Karelen har knappt några svampar alls syns till, medan det i Uleåborg, Kainu och Södra lappland funnits rikligt med svampar. I nyland finns ställvis svampar, berättar Marthaförbundets svampexpert Pirjo Kytövuori.

Svamp hittas bäst i baldnskogor, där det växer olika sorts träd. Senhöstens svampar finns även i kariga tallskogor och åsterrängar.

– Blåmusseroner och trattskevlingar kan också finnas på den egna gården, i gräs- och lövhögar, berättar Kytövuori.

Kytövuori påminner om, att endast sådana svampar får plockas, som

man känner till och som man vet att inte är giftiga.

Svamp är mycket lätt kost med liten energi. Svamp innehåller mycket fibrer, som det är bra om det finns i näringen. Svamp innehåller även vissa vitaminer.

– Enligt en ny finländsk undersökning finns det i vissa svampar, särskilt trattkantareller, D-vitamin, som det vanligtvis finns litet av i olika näringsämnen. säger Kytövuori.

Plocka inte från vägrenen!

Miljögifterna är svampplockarnas bekymmer, då svamparna drar effektivt åt sig olika gifter. Svamp ska inte plockas vid livliga vägar, nära industrianläggningar eller vid städernas gödslade trädgårdar. Från svampstället ska det åtminstone vara 100–200 meter till en livlig väg.

– En smakfull svampmåltid får man snabbt till stånd genom att skiva milda svampar i en stekpanna, sätta till lök och fett och steka det lätt. Detta kan avnjutas som sådant eller med bröd, råder Pirjo Kytövuori.

Skrivtalko:

Dikter och noveller ur vardagen

Dövblindas 3 riksomfattande kul- turdag planeras för nästa höst. Då har man också planerat att ge ut en ny bok. Enligt de preliminära planerna skulle boken innehålla dikter, noveller och tankar av dövblinda.

Under årens lopp har det i mån- gens skrivbordlåda samlats dikter, tankar, noveller och annat publicer- bart. Någon kan ha ingredienser till en hel roman. Många av er kan också ha roliga och intressanta berättelser på lut, som bara väntar på inspiration och entusiasm att bli nedskrivna.

Nu är det lämpligt att gräva fram de gamla skrivierna eller att bör- ja gro nya idéer.

Känselsprötet-tidningen inbjuder alla dövblinda att delta i skrivtalkot; temat är denna gång **Sanning och lögn i vardagen!** Tid för att tänka på temat och skriva är till detta års slut. Vi berättar mera om saken i kommande Känselsprötet-tidnin- gar. Men nu är det viktigaste, att man låter idén mogna.

Vem Årets Skribent 1997

På våren föregick en diskussion i Redaktionsrådet o valet av Årets Skribent. Årets Skribent väljs i en läsaromröstning, där alla som vill får delta.

Även detta år är det tänkt att en lä- saromröstning ska ordnas. Var och en kan nu börja fundera på sin egen kandidat. Röstningstiden börjar i december.

Samtidigt vill vi ha förslag av våra läsare, hur valet av Årets Skribent ska ske i framtiden. Borde redak- tionsrådet t.ex. utse kandidaterna. – Tänk på, vad Du tycker är det bäs- ta sättet att välja.

Årets Skribent 1997 offentliggörs på vårvintern. Skribent-vandringspri- set har traditionellt utdelats i sam- band med föreningens vårmöte. RK

Vilken är den bästa textstorleken?

I början av året fick redaktionen många klagomål, som berörde textstorleken. Vi lovade att under året ta reda på, vilken textstorlek och typ skulle vara sådan, att skulle tillfredsställa så många som möjligt.

Vi har provat på olika textstorlekar. I årets första nummer använde vi den normala 15 punkters bokstavstypen, i mars-numret använde vi en fet text och sedan gick vi över till en normal men större textstorlek. Nu ber vi Dig, kära läsare att berätta, vilken av dessa nummer som du tycker är lättast att läsa.

Detsägs, att en bild säger mera än tusen ord. Bilder har använts relativt lite i Känselförklaringen. Om det finns även olika åsikter; endel vill ha mera bilder, andra tycker att bilderna inte alls behövs. Vad tycker Du, behövs bilderna?

Fyll i frågorna nedan, och sänd in dem till centralbyrån till chefredaktören för Känselförklaringen på nedanstående adress. Samtidigt kan du ge kommentare om annat som har att göra med tidningens utseende.

Adress:
Finlands Dövblinda rf
Chefredaktör Anu-Liisa Rönkä
Nylandsgatan 28 A
00120 Helsingfors

Jag tycker att den bästa textstorleken är i nummer:

1/97 3/97 8/97

Bilder.....

Inga bilder

Den bästa av årets Känselförklaringen är:

Till innehåll: Till utseende:

Jag föreslår följande förändringar i storskriften:.....

.....
.....
.....

Studera datateknik

Vi inleder med PAF: s finansiering en studieperiod i grunderna i data-teknik i november 1997. Utbildningen arrangeras av Finlands Dövblinda rf i samarbete med Vuxenutbildningscentret i Tammerfors.

Innehåll och målsättning:

I utbildningen bekantar vi oss närmare med grunderna i användningen av dator, olika användningssystem, hjälpmedelsprogram samt olika nätverksprogram. Efter utbildningen kan studerandena verka som regionala mikrostödpersoner för andra dövblinda personer.

Tidtabell:

Utbildningen börjar med en vecka av närstudier 3-7. 11. 1997. Utbildningen räcker ett år, och där ingår 6-7 närstudieperioder samt distansstudier.

Närstudierna sker på verksamhetscentret för dövblinda i Tammerfors och distansstudierna hemma med egen dator. Läraren och studerande har hela tiden en egen elpost och

eget diskussionsområde i användning.

Kostnader:

Studierna och undervisningsmaterialet är gratis för studerandena. Också inkvarteringen och reseorna under närstudeiveckorna är kostnadsfria.

Ansökningar:

Den som söker till kursen ska ha lite erfarenhet av användning av dator; bl.a. kunskap om användning av det personliga hjälpmedelprogrammet är bra. Som en merit räknas kunskap om användning av elpost (Ovi-programmet). Platserna fylls först och främst av hörsel- och synskadade sökande. Anmälningstiden går ut 29 september. Valet av studerande sker i oktober. Till den första utbildningsperioden tas fyra studerande.

Tilläggsinformation och ansökningsblanketter

Dövblindas verksamhetscentrum

Risto Hoikkanen tel

(03) 3800 510, internet:rho@sci.fi

eller **Kirsti Toivonen** tel.

(03) 3800 501, fd: 1:31/50.

TUNTOSARVI 23.årgången, ISBN 0358-2280

Utgivare: Finlands Dövblinda rf., Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors.

Telefon (09) 5495 350. Texttelefon (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Chefredaktör: Anu-Liisa Rönkä **Redaktör:** Raili Karisaari

Redaktionsråd: Eero Vartio, Martti Avila, Marja Heinonen, Maija-Leena Railo, Anita Palo, Marja-Leena Roponen, Anu-Liisa Rönkä, Raili Karisaari.

Årgång 150 mk. Tidningen utkommer 11 gånger om året med storskrift, punkter, som långsamt ljudband, som video samt och svenskspråkig översättning.